

Het onderwijs aan buitenlandse kinderen in Zweden

0. Inleiding

Naar aanleiding van een studiebezoek aan Zweden van 21-25 januari 1974 wordt hieronder een samenvattende beschrijving gegeven van de onderwijsvoorzieningen die voor kinderen van buitenlanders in Zweden getroffen zijn. Dit overzicht wordt beperkt tot de voorzieningen die voor kinderen in de leerplichtige leeftijd (7-16 jaar) gelden. Er wordt niet ingegaan op het onderwijs aan volwassen buitenlanders. Dat is een hoofdstuk apart. De mogelijkheden op het gebied van het onderwijs aan volwassenen zijn bijzonder groot en gevarieerd en worden nog regelmatig uitgebreid.

In de eerste paragraaf worden enkele gegevens vermeld omtrent de aantallen buitenlanders in Zweden. De tweede paragraaf geeft de uitgangspunten voor het onderwijsbeleid weer, terwijl in de derde de organisatie van de getroffen voorzieningen behandeld wordt. In de vierde paragraaf wordt de materiaalvoorziening aan de orde gesteld. In de vijfde paragraaf wordt aandacht besteed aan onderzoeksactiviteiten met betrekking tot het onderwijs aan buitenlandse kinderen. In de slotparagraaf worden enkele kanttekeningen geplaatst bij de in de voorgaande paragrafen beschreven voorzieningen.

De gegevens voor dit overzicht heb ik ontleend aan de reeds overvloedige literatuur die op dit terrein in Zweden beschikbaar is, gesprekken met funktionarissen van Skolöverstyrelsen¹, plaatselijke onderwijsautoriteiten in Stockholm en Göteborg, leerkrachten van de scholen die ik be-

zocht heb en diverse andere personen.

Een literatuurverwijzing wordt achterwege gelaten, gezien het feit dat praktisch alle literatuur in het Zweeds gesteld is.

1. Aantallen buitenlanders in Zweden²

Het is moeilijk om een goed overzicht van de aantallen buitenlanders te krijgen, omdat in de verschillende statistieken nog wel eens verschillende definities gehanteerd worden. In de onderwijsstatistieken bv. is het gebruikelijk om van buitenlanders te spreken, zodra een van beide ouders een andere moedertaal heeft dan Zweeds, ongeacht de nationaliteit. Bij gebruik van deze definitie, wordt het aantal buitenlanders geschat op ongeveer 600.000, ruim 7% van de totale bevolking.

Het aantal buitenlanders met een andere dan de Zweedse nationaliteit wordt berekend op ongeveer 400.000, waarvan ongeveer 70.000 in de leeftijdsklasse 0-7 jaar vallen en 60.000 in de leerplichtige leeftijd (7-16 jaar). Dit zijn buitengewoon grote proporties, wat samenhangt met de leeftijdsopbouw van de groep buitenlanders. Het percentage buitenlanders dat ouder is dan 50 jaar is veel kleiner dan voor de totale Zweedse bevolking. Dit is een gewoon verschijnsel in alle landen met veel buitenlandse arbeidsmigranten, evenals het hogere geboortecijfer onder de buitenlanders. Vergeleken met Nederland is het ongewoon dat de gezinsleden meestal direkt meekomen naar Zweden.

Ongeveer de helft van alle buitenlanders is afkomstig uit Finland. De andere helft is verdeeld over tientallen nationaliteiten, waaronder de Denen en Noren flinke groepen vormen. De grootste groep uit de landen rond de Middellandse Zee wordt gevormd door de Joegoslaven, op afstand gevolgd door de Grieken, Italianen en Turken.

Ongeveer de helft van alle buitenlanders woont in de grote stadsdistrikten Stockholm, Göteborg en Malmö, gebieden met veel industrie. Ook in het industriegebied ten westen van Stockholm wonen en werken veel buitenlanders.

Binnen de steden wonen de buitenlanders ongelijk over de wijken verspreid, zoals dat ook het geval is in Nederland. In Stockholm bv. vindt men grote concentraties in het zuiden van het oude centrum en aan de rand van de stad in nieuwbouwwijken. In Rinkeby en Hjulsta bv., wijken van ongeveer drie jaar oud, bestaat meer dan 30% van de schoolbevolking uit buitenlandse kinderen.

2. *Uitgangspunten voor het onderwijsbeleid*

Een van de grondprincipes van het beleid ten aanzien van de in Zweden verblijvende buitenlanders is, dat de buitenlanders zo veel mogelijk dezelfde rechten en plichten moeten hebben als de overige inwoners van het land. Gezien de vele problemen die de buitenlanders ontmoeten bij de migratie, wordt een actief, van regeringswege voorzieningen scheppend beleid gewenst geacht, ook om problemen in een later stadium (tweede generatie) te voorkomen.

Primair in dit beleid staan onderwijs en vorming: onderwijs in de Zweedse taal en oriëntering in de Zweedse samenleving. Dat neemt echter niet weg dat het recht op het behouden van eigen taal en cultuur officieel erkend en ondersteund wordt, terwijl het tevens belangrijk geacht wordt dat de Zweden kennis maken met de culturele achtergronden van de nieuwe inwoners.

Het gehele beleid is gericht op integratie van de buitenlanders in de Zweedse samenleving, zonder dat de buitenlanders hun eigen identiteit

prijs behoeven te geven. Juist omgekeerd wordt de integratie van de buitenlanders als een verrijking van de Zweedse samenleving gezien. Het 'melting pot'-idee is lang zo sterk niet als het in de Verenigde Staten lang geweest is.

Hoewel men in Zweden meer rekening houdt met blijvende vestiging van de buitenlanders dan in Nederland, kan het uitgangspunt van het onderwijsbeleid ten aanzien van de buitenlandse kinderen in de leerplichtige leeftijd op dezelfde wijze samengevat worden zoals wij dat elders wensten met betrekking tot dat beleid in Nederland:³

'Het onderwijs aan kinderen van buitenlandse werknemers dient het deze kinderen mogelijk te maken de levenstaak zowel in het land van herkomst als in Nederland te vervullen. Overdracht van kennis en waarden dient in dit kader geplaatst te worden, zonder daarbij de actuele situatie van het verblijf in een vreemde samenleving uit het oog te verliezen.'

Het referentiekader voor wat in dit verband als passend onderwijs beschouwd moet worden, wordt wat betreft het nivo en de vormgeving, grotendeels bepaald door het Zweedse onderwijsstelsel. Daarnaast wordt echter grote aandacht gevraagd voor de sociale en persoonlijkheidsontwikkeling van de buitenlandse kinderen. Het supplement betreffende het onderwijs aan buitenlandse kinderen bij het officiële leerplan van 1969, opent als volgt (vrij vertaald): Een van de taken van de basisschool is de buitenlandse kinderen zodanig tegemoet te treden dat zij vanaf het begin in de schoolgemeenschap opgenomen worden en dat een gevoel van isolering en eenzaamheid voorkomen wordt. Binnen de basisschool moet een vorm van onderwijs geboden worden die zowel naar inhoud als vormgeving speciaal aangepast is. Dergelijk onderwijs dient verschillende vormen van 'stödundervisning' (= ondersteunend onderwijs) te omvatten, maar ook onderwijs in de moedertaal om die te kunnen behouden en ontwikkelen.

De Zweedse regering heeft de volledige verantwoordelijkheid voor het onderwijs aan bui-

tenlandse kinderen op zich genomen, ook financieel. Het onderwerp van de volgende paragraaf wordt gevoemd door de diverse vormen van stödundervisning en onderwijs in de moedertaal, geïllustreerd aan de organisatie van dit onderwijs in Stockholm en Göteborg.

3. Stödundervisning en onderwijs in de moedertaal

De maatregelen ten behoeve van de buitenlandse kinderen bestaan uit twee hoofdkomponenten: stödundervisning en onderwijs in de moedertaal. Voor stödundervisning zijn binnen de normale schooluren gemiddeld zes uren per week beschikbaar. Het stödundervisning bestaat weer uit twee componenten: onderwijs in de Zweedse taal en studiehulp in de moedertaal van de kinderen om leerproblemen op te vangen zo lang het kind niet voldoende Zweeds beheerst.

Het onderwijs in de Zweedse taal kan weer op verschillende manieren plaats vinden. Voor kinderen die nog nauwelijks of geen Zweeds spreken, zijn er opvangklassen waar intensief onderwijs in het Zweeds gegeven wordt. Tegelijkertijd nemen de kinderen ook reeds deel aan een aantal activiteiten in de klas waar ze na de periode in de opvangklas geplaatst zullen worden. In het genoemde supplement bij het leerplan van 1969 wordt ervan uitgegaan dat de opvangperiode een half jaar duurt.

In de praktijk wordt deze regeling echter uitermate soepel toegepast. Meestal duurt het verblijf in de opvangklas langer dan een half jaar, soms wel een heel jaar, zeker als – zoals op een aantal plaatsen gebeurt – het aanvankelijk leesonderwijs in de moedertaal gegeven wordt tijdens de periode in de opvangklas. Indien mogelijk worden de opvangklassen, waarin maximaal 15 kinderen zitten (er wordt gestreefd naar een aantal van 8 à 10 kinderen), gesplitst naar leeftijdsgroepen overeenkomend met de leerjaren 1 en 2-9, de laatste groep zo mogelijk onderverdeeld. Wanneer door een te grote afstand tot de dichtstbijzijnde school met een opvangklas, plaatsing in een dergelijke klas bezwaarlijk is, wordt op de school die het kind bezoekt intensief

onderwijs in de Zweedse taal gegeven.

In 1971 waren er in Zweden 102 opvangklassen, terwijl er nog eens 118 gepland waren.

Het (ekstra) voortgezette onderwijs in de Zweedse taal wordt gegeven in groepjes van drie tot vijf leerlingen, tot de leerlingen een nivo bereikt hebben dat ze volledig kunnen meedraaien in een gewone Zweedse klas.

In 1971 waren bijna 2500 Zweedse leerkrachten ingeschakeld bij het stödundervisning, waarvan 300 met een volledige dagtaak.

Momenteel geven ruim 700 buitenlanders studiehulp in de moedertaal aan landgenootjes, meestal in kleine groepjes (drie tot vijf leerlingen). Deze leerkrachten verzorgen tevens het (vrijwillige) onderwijs in de moedertaal als vak, waarvoor binnen de normale schooluren twee uur per week beschikbaar is. Deze leerkrachten hebben bij een volledige aanstelling vier uur per week beschikbaar voor contacten met de ouders e.d. De helft van deze buitenlandse leerkrachten komt uit Finland. Verreweg het grootste deel van de buitenlanders beschikt over een in het moederland verworven onderwijsbevoegdheid. Dit is echter geen absolute voorwaarde voor aanstelling door de Zweedse regering. Wel wordt een goede beheersing van de Zweedse taal geëist.

De training van de leerkrachten die bij het onderwijs aan buitenlandse kinderen betrokken zijn, vindt plaats op verschillende manieren. De pedagogische akademies in Lindköping en Malmö voeren bijscholingsprogramma's uit, er worden zomerkursussen georganiseerd, terwijl ook incidentele studiedagen gehouden worden.

Naast de genoemde directe didaktische voorzieningen, zijn er tal van voorzieningen die op landelijk of plaatselijk nivo gekoördineerd worden. Bij Skolöverstyrelsen werken drie mensen full-time aan de onderwijsvoorzieningen, terwijl nog eens twintig mensen ten dele bemoeienis met de problematiek hebben. Hier worden landelijke richtlijnen opgesteld, modelprojecten voor de ontwikkeling van leermiddelen uitgevoerd, etc. Op gemeentelijk nivo worden door de lokale onderwijsautoriteiten de maatregelen verder uitgewerkt. Om een voorbeeld te geven van deze activiteiten wordt een vrij uitvoerig over-

zicht gegeven van de situatie in Stockholm.

In Stockholm wordt het onderwijs aan buitenlandse kinderen gekoördineerd door een speciale sectie van Stockholms Skoldirektion, Invandrar-expeditionen. Invandrar-expeditionen wordt be-mand door een directeur, twee konsulenten, twee bibliotheekassistenten en twee administra-tief assistenten. Tot de taken en functies van Invandrar-expeditionen behoren o.a.

- overkoepelende organisatie van het onderwijs aan buitenlandse kinderen: aanstelling van buitenlandse leerkrachten, verdeling van be-schikbare uren over leerkrachten en scholen, etc.;
- advisering betreffende zaken van schoolorga-nisatie;
- advisering in zaken van didaktiek, keuze van leermiddelen, etc.;
- organisatie van studiedagen;
- permanente leermiddelentoonstelling;
- uitlening van literatuur;
- beschikbaar stellen van reproductie-appara-tuur, schrijfmachines met Arabisch alfabet, etc.

De organisatie van het onderwijs is verder ge-regeld op het nivo van de 'rektorsområde', wat hier vertaald zal worden als schooldistrikt (eigen-lijk: direktorsgebied). Een schooldistrikt omvat gemiddeld een gebied met 1000 leerlingen (7-16 jaar) en drie scholen. Dikwijls heeft niet iedere school alle negen leerjaren, maar tellen twee scholen slechts de klassen 1-6, terwijl de derde de klassen 7-9 omvat.

Voor ieder schooldistrikt is er een vrijgestelde directeur met administratieve staf. Tevens is er een kurator, te vergelijken met onze schoolde-kaan in het voortgezet onderwijs, en een leraar voor studie- en beroepsoriëntatie. Verder kan een beroep gedaan worden op de diensten van een arts en verpleegster, schoolpsycholoog, etc. Stockholm telt 70 van dergelijke schooldis-trikten. De konsentratie van buitenlandse kinde-ren in de verschillende distrikten verschilt sterk. Voor de bepaling van de behoefte aan stödunder-visning wordt de volgende klassifikatie voor be-heersing van het Zweeds gebruikt.:

1. Geen enkele beheersing van het Zweeds.
2. Verstaat heel eenvoudig Zweeds.
3. Beheerst eenvoudige omgangstaal, kan zich in niet al te gekompliseerde situaties redden.
4. Spreekt spontaan Zweeds, maar heeft een be-perkte woordenschat; beheerst de omgangs-taal, maar heeft problemen met weinig voor-komende woorden en abstrakte termen.
5. Spreekt Zweeds als een doorsnee Zweedse leerling.

Leerlingen die in de categorieën 1 en 2 vallen, worden in de regel in opvangklassen geplaatst. De studiehulp in de moedertaal omvat oriënte-ring in de Zweedse samenleving en onderwijs in enkele belangrijke vakken met behulp van leer-middelen in de moedertaal. Er wordt naar ge-streefd de kinderen langzamerhand aan meer lessen in een gewone klas met Zweedse kinderen deel te laten nemen. In het schooljaar 1972/73 telde Stockholm ongeveer 25 opvangklassen, in de meeste gevallen met een naar nationaliteit heterogene samenstelling. Er waren echter ook twee Turkse en twee Finse klassen, waar het aanvankelijk leesonderwijs in de moedertaal werd gegeven.

De leerlingen uit categorie 3 krijgen drie à vier uur per week ekstra onderwijs in het Zweeds als vreemde taal. De studiehulp in de moedertaal omvat twee à drie uur, waarbij in principe de Zweedse leermiddelen, die ook in de gewone klas gebruikt worden, het uitgangspunt vormen.

Het ekstra onderwijs in het Zweeds voor de leerlingen uit categorie 4 is vooral gericht op begripsvorming en uitbreiding van de woorden-schat en neemt twee à drie uur per week in be-slag. De studiehulp in de moedertaal kan in deze periode uitgebreid worden tot drie à vier uur, om eventuele gaten op te vullen. Deze hulp kan even-tueel ook in het Zweeds gegeven worden.

De leerlingen uit categorie 5 komen in principe niet meer voor ekstra onderwijs in het Zweeds in aanmerking, behalve leerlingen die nog moeite hebben met de schriftelijke beheersing van het Zweeds. De studiehulp in de moedertaal is in-cidenteel van aard.

Volgens de cijfers van Invandrar-expeditionen telde Stockholm in het schooljaar 1972/73 bijna

3200 buitenlandse kinderen in de leerplichtige leeftijd, waarvan ongeveer 12% in beheersingsnivo 1 en 2 vielen, 9% in nivo 3, 19% in nivo 4 en 60% in nivo 5. De buitenlandse leerlingen zijn vrij regelmatig verdeeld over de negen leerjaren, terwijl ook de behoefte aan stödundervisning gelijkmatig over de leerjaren gespreid blijkt te zijn.

De behoefte aan stödundervisning verschilt wel sterk naar nationaliteit. Voor de Finnen ligt het percentage ongeveer op 40, terwijl meer dan 75% van de Turken en Grieken behoefte aan stödundervisning heeft. In feite blijkt ongeveer 40% van de Finse leerlingen bij het begin van het basisonderwijs nauwelijks het Fins te beheersen.

Aan het vrijwillig onderwijs in de moedertaal (als vak) namen in het schooljaar 1972/73 ongeveer 850 kinderen deel, dit jaar zijn het er ongeveer 1100. Dit onderwijs omvat twee uur per week binnen de normale schooluren. Tevens wordt op drie scholen op de zaterdagmorgen extra onderwijs in taal en cultuur van het moederland gegeven. Ook dit onderwijs wordt door de Zweedse overheid bekostigd.

Door de nationale regeringen verzorgd onderwijs komt niet voor met uitzondering van een Griekse (avond-)school in Stockholm. Men is hiermee niet erg gelukkig om verschillende redenen. Dit schept in de eerste plaats politieke problemen; door de ekstra belasting zitten de kinderen overdag te slapen, terwijl de Griekse school het katharévousa als onderwijstaal gebruikt, de officiële onderwijstaal in Griekenland. Dit is een tamelijk archaische vorm van Grieks, die sterk verschilt van het dimotiki, de omgangstaal. In het door de Zweedse overheid georganiseerde onderwijs in het Grieks, wordt deze laatste taal gebruikt.

De organisatie van het onderwijs aan buitenlandse kinderen is in Göteborg op ongeveer dezelfde wijze geregeld als in Stockholm. Een uitzondering vormen de speciale eerste en tweede klassen voor Finse kinderen. Göteborg telt enkele scholen waar in de eerste twee klassen het onderwijs in het Fins gegeven wordt, met daarnaast onderwijs in de Zweedse taal door een Zweedse leerkracht. Dit onderwijs wordt weer

gegeven in kleine groepjes (drie-vijf kinderen). Dit model, dat sterk overeenkomt met de zg. tweetalige scholen in Friesland en het experiment dat op de Benedenwindse eilanden van de Nederlandse Antillen uitgevoerd wordt, heeft inmiddels in verschillende andere Zweedse plaatsen navolging gevonden, o.a. in Malmö, Södertälje, Norrköping en Uppsala. In bijna alle gevallen betreft het hier Finse kinderen.

4. De ontwikkeling van leer- en andere hulpmiddelen

Tot voor een aantal jaren was er ook in Zweden nauwelijks geschikt materiaal beschikbaar voor het onderwijs aan buitenlandse kinderen. Gestimuleerd door modelprojecten van Skolöverstyrelsen (Läromedel för Invandrare) is er de laatste jaren heel wat materiaal beschikbaar gekomen.

Skolöverstyrelsen geeft regelmatig overzichten uit van geschikte leer- en hulpmiddelen. Een volledige opsomming zou te veel plaats in beslag nemen, daarom wordt volstaan met het noemen van een aantal categorieën, met hier en daar een enkele illustratie.

A. Materiaal voor oriëntering in de Zweedse samenleving

Binnen het projekt Läromedel för Invandrare is voor verschillende leeftijdsgroepen⁴ informatiemateriaal samengesteld over wonen en naar school gaan in Zweden. Deze materialen zijn in de moedertaal gesteld, met daarnaast Zweedse versies voor de leerkrachten. Deze materialen zijn in tenminste vier talen beschikbaar: Fins, Grieks, Servo-kroatisch en Turks.

Voor de hogere leerjaren is in verschillende talen materiaal beschikbaar voor studie- en beroepsoriëntatie.

B. Materiaal voor onderwijs in het Zweeds als vreemde taal

Voor beginners zijn momenteel zeven methoden beschikbaar, waaronder een methode van de Zweedse radio met 30 op banden opgenomen

programma's. Deze methoden zijn ten dele met financiële steun van Skolöverstyrelsen ontwikkeld.

Als verdere hulpmiddelen zijn aangepaste materialen beschikbaar, ten dele nieuw ontwikkeld.

C. *Materiaal voor studiehulp in de moedertaal*

Met name voor wereldoriëntatie (in Zweden officieel oriënteringsämnen = oriënteringsvakken genoemd) zijn de laatste tijd parallelle versies van Zweedse materialen in verschillende andere talen samengesteld. Deze uitgaven zijn weer gedeeltelijk met financiële steun van Skolöverstyrelsen tot stand gekomen.

Men geeft er tegenwoordig de voorkeur aan deze parallelversies te gebruiken. Import van in het moederland gebruikte materialen blijkt moeilijk te verlopen, omdat er dikwijls grote verschillen in aanpak bestaan. Dit geldt uiteraard niet voor bv. een rekenmethode die in gezamenlijk overleg tussen de Skandinavische landen tot stand is gekomen, en in de Finse versie gebruikt wordt.

D. *Materiaal voor onderwijs in de moedertaal als vak*

Hiervoor worden meestal wel geïmporteerde materialen gebruikt. Skolöverstyrelsen heeft voor verschillende taalgroepen lijsten samengesteld van veel gebruikte leer- en hulpmiddelen in de moederlanden. Een uitzondering vormen de leermiddelen in het Grieks in verband met het probleem katharévousa - dimotiki. Voor de Griekse leerlingen is zelfs Amerikaans materiaal, gesteld in het dimotiki, bewerkt voor gebruik in Zweden.

Alle uit het buitenland geïmporteerde materialen dienen door de Zweedse overheid gekeurd te worden.

E. *Informatiemateriaal, woordenlijsten, etc.*

Door Skolöverstyrelsen is een hoeveelheid informatiemateriaal voor ouders en leerkrachten verzameld - meestal op lokaal nivo samengesteld - en gebundeld beschikbaar gesteld als voorbeeld voor anderen. Tevens zijn woordenlijsten en lijsten met onderwijsterminologie in

verschillende talen samengesteld.

Een bijzonder interessante zaak is het attitude- en informatiemateriaal dat beschikbaar is voor Zweedse kinderen. In de filmstrip 'Hej, välkommen till mej', met bijbehorend verwerkingsmateriaal, worden de ervaringen van een Zweeds gezin dat tijdelijk in Italië woont, verteld. Ook voor volwassenen is reeds dergelijk materiaal beschikbaar en nog meer in ontwikkeling.

5. *Onderzoek van het onderwijs aan buitenlandse kinderen*

Hoewel er in Zweden veel geschreven wordt over de problematiek van de buitenlanders⁵, is met betrekking tot het onderwijs aan buitenlandse kinderen nog maar weinig onderzoek verricht. De ontwikkeling van de in de vorige paragraaf beschreven leergangen wordt nauwelijks begeleid door onderzoek. Na het uitproberen van een proefversie, wordt het materiaal op de markt gebracht zonder verdere evaluatie.

Een uitzondering vormt het project dat onder leiding van professor Ingvar Johannesson in Malmö wordt uitgevoerd en de ontwikkeling van een diagnostische testbatterij door Ekstrand. Deze D.P.I., ten dele bestaande uit subtoetsen uit de Differentiële Aanlegtest, werd genormeerd op een steekproef van 2200 buitenlandse kinderen.

Het project in Malmö was aanvankelijk opgezet als een vergelijkend, longitudinaal onderzoek naar twee modellen voor de opvang van buitenlandse kinderen, in dit geval van Finse herkomst.

Opmerkelijk in dit onderzoek is dat men start in de kleuterschoolperiode⁶ voornamelijk omdat in hogere leerjaren is gebleken dat de kinderen die op jonge leeftijd in Zweden aangekomen zijn of er zelfs geboren zijn, zonder systematische training de omgangstaal wel goed onder de knie krijgen, maar in moeilijkheden komen als het om meer abstracte zaken gaat. Om deze reden wil men zo vroeg mogelijk systematisch beginnen.

Het project is in het schooljaar 1972/73 van start gegaan met twee groepen van 15 kinderen.

Eén groep van 15 vijfjarige kinderen werd in één klas geplaatst met een Finse kleuterleidster. In groepjes van vijf kinderen werd door een Zweedse kleuterleidster onderwijs in het Zweeds gegeven, zodat de kinderen voor ongeveer 2/3 van de tijd onderwijs in het Fins kregen en voor 1/3 in het Zweeds (model A).

Een andere groep van 15 zesjarige Finse kinderen werd gelijkelijk verdeeld over drie Zweedse kleuterklassen. Deze groepjes van vijf kinderen kregen gedurende ongeveer 1/3 deel van de tijd onderwijs in het Fins van een Finse kleuterleidster (model B).

In het schooljaar 1973/74 werd opnieuw gestart met een klasje van 15 Finse kinderen volgens model A, terwijl het experiment met de A-groep uit het schooljaar 1972/73 voortgezet werd.

De kinderen uit de B-groep gingen naar het basisonderwijs, waar ze gedurende acht uur onderwijs in het Fins krijgen en één uur ekstra onderwijs in de Zweedse taal. Tijdens de overige elf uur nemen ze deel aan het onderwijs in de Zweedse klas. Van deze elf uur is een Finse onderwijzeres vier uur aanwezig om zo nodig bij te springen. Deze groep wordt vergeleken met een andere groep van Finse kinderen die geen tweetalige kleuterschool heeft bezocht. Er werd dit schooljaar geen nieuwe B-groep in een kleuterschool gestart.

Jammer genoeg zijn tot op heden geen rapporten met resultaten van dit experiment beschikbaar.

6. Besluit

Naar aanleiding van het voorgaande mag opgemerkt worden dat in Zweden een structuur van voorzieningen voor het onderwijs aan buitenlandse kinderen opgebouwd is, waar men in andere landen terecht jaloers op mag zijn. Dit neemt niet weg dat er in Zweden zelf op verschillende nivo's kritiek geleverd wordt op de getroffen maatregelen.

Mohammed Chaib, onderzoeksassistent van professor Johannesson, stelt bv. in een Zweeds

schoolblad dat een duidelijk geformuleerde cultuurpolitiek en een daarmee samenhangend onderwijsbeleid tot nu toe niet voldoende uit de verf is gekomen, en dat meer praktisch, probleemgericht onderzoek nodig is.

Vooraf in de scholen met grote concentraties buitenlandse kinderen, wordt nogal eens de klacht gehoord dat het bestaande pakket van structurele maatregelen nog onvoldoende tegemoet komt aan de problemen in de scholen. Deze kritiek richt zich vooral op de beschikbaarheid van voldoende mensen om de problemen aan te pakken, de training van de leerkrachten en de beschikbaarheid van leer- en andere hulpmiddelen voor bepaalde leeftijds- en taalgroepen.

De integratie van de buitenlandse leerlingen in de Zweedse klassen verloopt niet altijd even soepel als wel gewenst zou worden. Binnen de scholen worden de buitenlandse leerlingen nog wel eens genegeerd door hun Zweedse klasgenoten, terwijl de buitenlanders zich terug trekken in nationale groepen. Dit geldt met name voor de Turken. Bovendien wordt soms kritiek geleverd op de ekstra voorzieningen voor de buitenlanders waardoor de Zweedse leerlingen te kort zouden komen. Deze kritiek strekt zich ook uit tot de afwijkende schoolmaaltijden voor de islamitische kinderen als het menu varkensvlees vermeldt.

Tenslotte zijn ook de buitenlandse ouders niet allemaal even gelukkig met het Zweedse onderwijs. De Turken hebben over het algemeen veel bezwaren tegen met name de seksuele voorlichting, wat in het Zweedse onderwijs een normaal programma-onderdeel is.

J. M. WIJNSTRA

Noten

1. Het uitvoerende orgaan van het Ministerie van Onderwijs, in het buitenland meestal aangeduid met National Board of Education.
2. In Zweden is het gebruikelijk om van 'invandrare' (= immigranten) te spreken, omdat men de buitenlanders als potentiële immigranten beschouwt.

Hier wordt gekozen voor de meer neutrale term 'buitenlanders', omdat er ook veel tijdelijke vestiging voorkomt.

3. Nieuwsbrief Buitenlandse Werknemers, 1973, nr. 6, p. 175.
4. Meestal onderscheidt men drie groepen: lågstadiet (klas 1-3), mellanstadiet (klas 4-6) en högstadiet (klas 7-9).
5. David Schwartz stelde in 1973 een bibliografie samen van 425 nummers, waaronder ruim 200 skripties e.d. voor universitaire eksamens.

6. De deelname aan het kleuteronderwijs is in Zweden veel minder groot dan in ons land. Men streeft er nu naar dat in 1975 voor alle zesjarigen plaatsen beschikbaar zullen zijn.

Het kleuteronderwijs omvat meestal slechts halve dagen, d.w.z. iedere leidster heeft twee klasjes, één tijdens de ochtendschooltijd en één tijdens de middagschooltijd.

Het kleuteronderwijs valt niet onder het Ministerie van Onderwijs, maar van Sociale Zaken.